

DIGICOLJUST

Koloniaal geweld, subaltern agency en gedeeld archival erfgoed : een digitaal platform voor koloniale gerechtelijke bronnen

DUUR
15/12/2019 - 15/03/2022

BUDGET
314.902 €

PROJECT BESCHRIJVING

DIGICOLJUST situeert zich op het kruispunt van maatschappelijke en wetenschappelijke kernvragen. Enerzijds is het koloniale verleden van België recentelijk op dramatische wijze opnieuw een brandende actualiteit geworden. De heropening van het Afrikamuseum in Tervuren viel samen met een VN-rapport waarin de Belgische overheid wordt aangemaand zich te verontschuldigen het koloniale verleden van het land. De officiële verontschuldiging van de Eerste Minister voor de behandeling van kinderen met een gemengd ras die in "Belgisch Afrika" zijn geboren en die bij hun moeder werden weggehaald, droegen verder bij tot de publieke controverse. Hoe noodzakelijk ook, in deze gespannen debatten werden al te vaak "Belgische" en "Congolese" visies op het koloniale verleden tegen elkaar uitgespeeld. Ze benadrukken daarmee de nood aan historische kennis over de kolonisatie van Centraal-Afrika. Anderzijds stuit het onderzoek naar de geschiedenis van Belgisch-Congo op twee grote hindernissen. Ten eerste wordt de schriftelijke erfenis van de Belgische koloniale administratie in Brussel bewaard en is deze moeilijk toegankelijk voor onderzoekers uit het Zuiden. Ten tweede is er weinig onderzoek gedaan naar de Congolese ervaringen met kolonisatie, vaak door een gebrek aan beschikbare bronnen. Hoewel bottom-up benaderingen terrein winnen in de globale imperiale geschiedschrijving, is de geschiedenis van het Belgische kolonialisme meestal geschreven vanuit het standpunt van de koloniale agenten en instellingen.

Dit project biedt een drievoudig antwoord op deze problematiek. In de eerste plaats wil het een belangrijk deel van de Belgische koloniale archieven vrij en gemakkelijk toegankelijk maken voor de academische gemeenschap door middel van een digitaliseringscampagne. Ten tweede wil het deze archieven valoriseren, via onderzoeksseminaries voor studenten, via wetenschappelijke publicaties en via een gezamenlijk onderzoeksproject van Belgische en Congolese onderzoekers. Ten derde, door het digitaliseren van onontgonnen archieven die op unieke wijze de Congolese ervaringen documenteren, zal het onze kennis van de ervaring van de koloniale overheersing verdiepen.

De processtukken van de gerechtshoven van de Congolese Vrijstaat (1885-1908) en van Belgisch Congo (1908-1960) vormen in dit opzicht een uniek erfgoed. Congolese soldaten en Belgische officieren werden berecht door militaire rechtbanken voor schendingen van het militair en burgerlijk recht. Deze procesarchieven, waarvan er meer dan 5400 bewaard zijn gebleven, zijn in drie opzichten van fundamenteel belang. Ten eerste bevatten ze talloze gevallen van insubordinatie, diefstal, desertie, middelenmisbruik of seksueel geweld, die een schrijnend licht werpen op de dagelijkse problemen waar de Congolese strijdkrachten mee worstelden. Ten tweede waren ze zowel in vredetijd als in oorlogstijd actief, waardoor ze cruciale inzichten kunnen verschaffen in de verschillende vormen van militair bestuur. Ten derde konden in geval van onrust hele regio's onder "militair regime" worden geplaatst. Civiele rechtbanken werden vervangen door militaire, waarbij de beroepsprocedures werden beperkt. De krijgshoven sanctioneerden de Congolesen omdat ze in opstand waren gekomen tegen de staat en boden zo een uitzonderlijk inzicht in de geschiedenis van hun verzet tegen het koloniale bewind. Dit project is dan ook bedoeld als een noodzakelijke en originele bijdrage tot zowel de geschiedenis van het koloniale geweld als tot de geschiedenis van het Afrikaanse agency in Centraal-Afrika. Het zal nieuwe inzichten verschaffen in de interacties en intersecties tussen koloniale overheersingsinstrumenten en Afrikaanse zelfberedzaamheid, en zo bijdragen tot drie subvelden die centraal staan in de internationale historiografische debatten over de koloniale geschiedenis en die van bijzonder belang zijn voor de Congolese kolonie, namelijk de geschiedenis van het koloniale geweld, de geschiedenis van de woorden en daden van gekoloniseerde bevolking en van hun uitdrukkingwijzen in koloniale rechtszalen, en de geschiedenis van de koloniale veiligheidstroepen en de ordehandhaving.

DIGICOLJUST

De Belgische koloniale archieven worden momenteel overgedragen van het Ministerie van Buitenlandse Zaken naar het Belgisch Algemeen Rijksarchief. Zij vormen een gedeeld erfgoed van zowel België als van haar voormalige koloniën. Doorheen de archieven van het militaire gerecht wil DIGICOLJUST concrete en duurzame digitale instrumenten scheppen voor een gedeelde toegang, door het inventariseren, digitaliseren en online opslaan en publiceren van integrale collecties, in een logica van pilootprojecten, zodat de gebruikers van de collectie de samenhang en de omvang van het archief kunnen vatten. DIGICOLJUST is ontworpen als een pilootproject in de ontwikkeling van best practices en van een gezamenlijke dynamiek van bewaring en benutting van de "koloniale" collecties van het Rijksarchief. Het project zal een inventaris van de collectie opstellen en het bilan maken van de "cultuur van verwaarlozing" (Hiribarren 2017) van het koloniale archief. De archiefstukken van het koloniale militaire gerecht worden gedetailleerd in kaart gebracht en gerelateerd aan archiefdocumenten die over andere collecties zijn verspreid. Een belangrijk deel van de collectie wordt gedigitaliseerd om de bewaring en de toegankelijkheid ervan via het internet, wereldwijd, te verzekeren. Onderzoeksinstrumenten worden ontwikkeld om de archieven te ontsluiten voor gebruikers uit verschillende disciplines, onderzoeksinteresses en nationale academische tradities, om zo onderzoek op nationaal en internationaal niveau te stimuleren.

CONTACT INFORMATIE

Coördinator

Pierre-Alain TALLIER
Rijksarchief in België (AGR)
pierre-alain.tallier@arch.be

Partners

Benoît Henriët
Vrije Universiteit Brussel (VUB)
benoit.henriet@vub.be

Pieter Lagrou
Université Libre de Bruxelles (ULB)
plagrou@ulb.ac.be

Amandine Lauro
Université Libre de Bruxelles (ULB)
amandine.lauro@ulb.be